

МАТЕРІАЛИ

І Всеукраїнської
молодіжної конференції

«ПЛАТОН МЕНІ ДРУГ, АЛЕ ІСТИНА ДОРОЖЧА»:

теоретико-практичні та методологічні аспекти
розвитку сучасних гуманітарних наук

2-3 березня
2023 року

з міжнародною участю
та благодійною метою

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Філологічний факультет
Наукове товариство студентів, аспірантів, докторантів
і молодих учених філологічного факультету

МАТЕРІАЛИ

І Всеукраїнської молодіжної конференції
(з міжнародною участю та благодійною метою)

**«Платон мені друг, але істина дорожча»:
теоретико-практичні та методологічні аспекти
розвитку сучасних гуманітарних наук**

2–3 березня 2023 року

ЧЕРНІВЦІ
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
2023

УДК 167/168:7/9](082)
П 375

*Рекомендовано до друку Вченою радою
філологічного факультету
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича
(протокол № 7 від 29 березня 2023 року)*

П 375 **«Платон мені друг, але істина дорожча»:** теоретико-практичні та методологічні аспекти розвитку сучасних гуманітарних наук : зб. матеріалів Всеукраїнської молодіжної конференції (2-3 березня 2023 року, м. Чернівці). Чернівці : Чернівець. нац. ун-т. ім. Ю. Федьковича, 2023. 256 с.

ISBN 978-966-423-780-9

У Збірнику представлені результати теоретичних і практичних досліджень у галузі сучасної гуманітаристики: філософії, літературознавства, лінгвістики, релігієзнавства, богослов'я, культурології та міждисциплінарних студій.

Збірник містить матеріали* Всеукраїнської молодіжної конференції з міжнародною участю та благодійною метою, яка присвячена річниці діяльності Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів і молодих учених філологічного факультету. Конференція була організована та проведена Радою молодих вчених філологічного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Для науковців, докторантів, аспірантів, студентів гуманітарних спеціальностей.

ISBN 978-966-423-780-9

УДК 167/168:7/9](082)

** За якість і достовірність результатів дослідження
відповідальність несуть автори*

© Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, 2023

Івончак Настасія

«СВЯТО БУТТЯ»: РЕАЛЬНЕ ТА ІДЕАЛЬНЕ

В МЕМУАРНІЙ ПРОЗІ УЛЯНИ КРАВЧЕНКО ТА ІРИНИ ЖИЛЕНКО 59

Лисенко Олена, Ковалець Лідія

«ФУГА СМЕРТІ» ПАУЛЯ ЦЕЛАНА В ПЕРЕКЛАДІ ПЕТРА РИХЛА 61

Мельник Яна, Вардеванян Світлана

БІНАРНА ОПОЗИЦІЯ «СВІЙ-ЧУЖИЙ» У ПРОЗІ МАРІЇ МАТІОС

(ЗА РОМАНОМ «СОЛОДКА ДАРУСЯ») 64

Наместюк Світлана

СУБЛІМАЦІЙНИЙ СТАН ГЕРОІНЬ АМЕЛІ НОТОМБ 67

Паладян Крістінія, Щербанюк Кетелин

ВІРШ НІКІТИ СТЕНЕСКУ «LEOAI CĂ TÂNĂRĂ, IUBIREA»

(«КОХАННЯ, МОЛОДА ЛЕВИЦЯ»): СЕМАНТИКА РИТМУ 69

Радченко Вікторія

ОЗНАКИ ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ЖАНРІВ У РОМАНІ ЛІНИ КОСТЕНКО

«ЗАПИСКИ УКРАЇНСЬКОГО САМАШЕДШОГО» 72

Савчук Мар'яна, Меленчук Ольга

РОМАНТИЗМ У ТВОРЧОСТІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ЯК ОБ'ЄКТ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИХ СТУДІЙ ПАВЛА ФИЛИПОВИЧА 75

Синевич Бретіслава

ІСТИНА ЯК СУТНІСТЬ І БУТТЯ МИСТЕЦТВА В ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧОМУ

ДОРОБКУ ЄВГЕНА МАЛАНЮКА 77

Тичініна Альона

НАРАТИВНА ІДЕНТИЧНІСТЬ У ТВОРЧОСТІ МУЛЬТИМИТЦІВ

(ЛІТЕРАТУРА І ЖИВОПИС БРУНО ШУЛЬЦА) 80

Цівінська Юлія

РИТМІЧНІ ВАРІАЦІЇ АКЦЕНТНОГО ВІРША СЕРГІЯ ЖАДАНА

(НА МАТЕРІАЛІ ЗБІРКИ «ТАМПЛІЄРИ») 85

Чолкан Валентина

МУЗИКА У ЖИТТІ ТА ТВОРЧОСТІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ 88

Тичініна Альона, Бінювський Володимир

ІНКЛЮЗИВИЙ РОМАН МАРКА ГЕДДОНА «ЗАГАДКОВИЙ НІЧНИЙ ІНЦИДЕНТ

ІЗ СОБАКОЮ» У КОНТЕКСТІ ПОСТ-ПОСТМОДЕРНІСЬКОЇ ПОЕТИКИ 91

Герецун Анжела

СПЕЦИФІКА АВТОРСЬКОГО ГУМОРИСТИЧНОГО ПАФОСУ

ЯК ДОМІНАНТА ІДІОСТИЛЮ Б. НУШИЧА 94

Ісапчук Юлія

НОБЕЛЬ, БУКЕР ТА ГОНКУР ПО-АФРИКАНСЬКИ: ЛАУРЕАТ(К)И

МІЖНАРОДНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ПРЕМІЙ АФРИКАНСЬКОГО КОНТИНЕНТУ 96

Калинич Катерина, Сажина Алла

ЗЕДІ СМІТ «ПРО КРАСУ»: МЕТАЖАНРОВИЙ ФОРМАТ

УНІВЕРСИТЕТСЬКОГО РОМАНУ 99

Матійчак Альона

СВІТОГЛЯДНІ ПЕРВНІ ДІАЛОГІЧНОСТІ РОМАНІВ АЙРІС МЕРДОК 103

Нікоряк Наталія

КІНОДИСКУРС ЖИТТЯ Й ТВОРЧОСТІ ІВАНА КОТЛЯРЕВСЬКОГО 107

Паранюк Дан

ТРОПОЛОГІЧНА ФУНКЦІЯ ТРАНЗИТИВНОГО ПЕРСОНАЖА

У ЛІТЕРАТУРІ ФЕНТЕЗІ («МАГІСТРАЛЬ ВІЧНОСТІ» К. САЙМАКА) 110

Сажина Анна, Сажина Алла

ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ОБРАЗУ ЛІКАРЯ У РОМАНІ

О. ДЕ БАЛЬЗАКА «БАТЬКО ГОРІО» 113

Федорчук Богдана

ПАРАСКА ПЛИТКА-ГОРИЦВІТ: ЛІТЕРАТУРНИЙ МІНІПОРТРЕТ 116

КІНОДИСКУРС ЖИТТЯ Й ТВОРЧОСТІ ІВАНА КОТЛЯРЕВСЬКОГО

Нікоряк Наталія

Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича (Чернівці)

n.nikoriak@chnu.edu.ua

Дискурс кінорецепції біографії та творчого доробку Івана Петровича Котляревського (1769–1838) доволі давній. Однак, підкреслимо, кінорежисери дуже спорадично зверталися до цього матеріалу, презентуючи жанрово різномірні фільми. Тож спробуємо відтворити динаміку таких звернень.

Кінорецепція біографії. Сама постать Івана Котляревського не привертала належної уваги кінематографістів. Той незначний кінодоробок (чотири документальні фільми), який існує на сьогодні, лише фрагментарно знайомить глядача з «батьком» нової української літератури. Власне, першим документальним науково-популярним фільмом, присвяченим життєво-творчому шляху письменника, є фільм 1967 року українського режисера-документаліста Олександра Ігішева під назвою «Іван Котляревський». Однойменно назву отримав документальний фільм 1978 року режисера Володимира Артеменка.

Подальші звернення до біографії Котляревського відбуваються ще рідше. Так, у 2002 році в циклі фільмів «Обрані часом» вийшов короткометражний документальний фільм «Іван Котляревський» режисера-постановника Олександра Фролова (кіностудія «Контакт»). Автором сценарію та ведучим стрічки виступив Мирослав Попович. У центрі кінорозповіді, за словами митців, «видатна постать Івана Котляревського, письменника-гуманіста, письменника-просвітителя, першого класика української літератури, автора славнозвісної “Енеїди”, творця перлини національної драматургії “Наталки Полтавки”» [1].

У 2021 році документальний проект «Гра долі» презентував фільм у двох частинах «Іван Котляревський. Любов єдина». Режисер цієї стрічки став Василь Вітер [2]. Старовинні малюнки та чорнобілі фотографії у поєднанні з цікавими біографічними фактами відтворюють атмосферу тогочася й динаміку формування видатної особистості. В біографічному дискурсі акцент зроблено на історії «нешчасливості» кохання Котляревського до молодішої покоївки, надзвичайно вродливої кріпачки Марії, що зафіксовано й у поетиці назви фільму. Проте дівчина була обіцяна іншому чоловікові. Дізнавшись від пана прикру новину, Іван покинув вчителювання й подався до війська.

Таким чином, митці документального й науково-популярного кіно на сьогодні вже мають невеличкий доробок у зрізі життєво-творчого шляху Івана Котляревського. Ці фільми виконують надзвичайно важливу функцію – популяризації та актуалізації видатної особистості та її творчого доробку. Натомість, ігрове кіно лише чекає на свого видатного режисера, який візьметься за непростий, проте надзвичайно цікавий біографічний матеріал.

Кінорецепція творчості. Значно краща ситуація в кінодискурсі з творчим спадком Івана Петровича. Лідерську позицію в екранізаціях, як і в театральних постановках [див.: 5, с. 511], утримує п'єса «Наталка Полтавка» (за авторським жанровим визначенням – опера). Екранне життя її розпочалося з так званих *фільмів-записів* театральних вистав. Відомо, що у 1909 р. режисер Олександр Дранков під час гастролей в Санкт-Петербурзі українських театральних труп Миколи Садовського та Н. Кучеренко вперше зафільмував виставу «Наталка Полтавка». А вже влітку 1911 р. український кінооператор та кінорежисер, піонер української кінематографії, Данило Сахненко зафіксував спектаклі під час гастролей Київського театру Миколи Садовського в Катеринославі – «Наймичку» І. Карпенко-Карого та «Наталку Полтавку» І. Котляревського з М. Заньковецькою у головній ролі [5, с. 523]. Саме зафільмована «Наталка» Д. Сахненка користувалась надзвичайною популярністю у глядачів, тому й залишалась на екранах аж до 1930 року. Однак праця режисера не мала комерційного успіху, позаяк «в умовах капіталістичного підприємництва набагато легше було зняти фільм, ніж продати його» [3]. Фільм було поновлено на кіностудії О.П. Довженка в 1969 році.

Першою власне екранізацією відомого твору І. Котляревського вважається фільм 1936 року не менш відомого українського режисера, скульптора, театрального діяча Івана Кавалерідзе. Унікальність цієї стрічки в тому, що це перша спроба в вітчизняному кіномистецтві створити *фільм-оперу* – новий та незвичний на той час жанр. Водночас, режисер проявив надзвичайно дбайливе ставлення до першоджерела: він максимально зберіг авторський текст, суттєво не змінив персонифікацію оригіналу, відтворив авторську фабулу без суттєвих змін. Ступінь відступу від першотексту у фільмі доволі незначний.

Новаторським було й застосування принципу «двох виконавців на одну роль»: І. Кавалерідзе поєднав гру драматичних акторів з голосами оперних співаків і домогся повного злиття акторського виконання з музичним змістом ролі. Це була «творча знахідка режисера» і «нове слово в кінематографі» [див.: 3]. На роль Наталки режисер запросив актрису Київського українського драматичного театру ім. І. Франка Катерину Осмяловську (співає Марія Литвиненко-Вольгемут), з якою вже співпрацював у своїх фільмах «Перекоп» та «Прометей». Вітчизняна і світова критика визначила сутність образу Наталки-Осмяловської як «втілення кращих рис українського жіночого характеру», а її обличчя на тривалий час стало для всього світу обличчям України [3].

В еру телебачення образ Наталки з'явився й на телеекранах. У 1978 році на Українській студії телевізійних фільмів режисер та сценарист Родіон Єфименко (Юхименко) презентував телефільм-оперу «Наталка Полтавка», де у головній ролі дебютувала випускниця театрального інституту Наталія Сумська, пісенні партії виконувала Марія Стеф'юк [5, с. 523]. Ця версія подала прямою екранізацією однойменної класичної опери, вперше поставленої 1889 р., українського композитора Миколи Лисенка (1842–1912). Телефільм, як власне й попередній, за сучасною жанровою класифікацією можна б було зарахувати до мюзиклів.

Потрапила «Наталка Полтавка» в поле зору і сучасних кіномитців. Зокрема, відомо про роботу режисерки Лілії Солдатенко над адаптацією відомого сюжету, де в ролі Наталки знімається Владислава Глеба, в ролі Петра – Артем Плендер [4].

Ще одна видатна п'єса класика української літератури зацікавила митців кіно. Мова йде про водевіль «Москаль-чарівник» (1819). Так само, як і у випадку «Наталки Полтавки», вона користувалася популярністю в театральному середовищі, тому на екранах ще в еру німого кіно з'являються фільми-записи театральних постановок. Першим вважається кіно-водевіль харківського режисера Олекси Олексінка (виступив і як актор, і як декоратор), знятий у Харкові 1909 (за іншими даними 1910) року. В 1911 році з'явився у прокаті другий фільм-запис «Москаля-чарівника».

Далі настала надзвичайно тривала пауза у кіножитті цього водевілю. Допоки у 1995 році на Національній кіностудії імені О. Довженка було знято комедійний фільм «Москаль-чарівник». Режисером і сценаристом стрічки виступив Микола Засєєв-Руденко. У головних ролях зіграли Богдан Бенюк (Лихой) і Руслана Писанка (Тетяна). Про сюжет фільму сказано: «Про народну кмітливість і винахідливість солдата, який допоміг встановити у сім'ї мир і злагоду». Цей фільм також здобув глядацьку підтримку та шану.

Слід згадати ще про один видатний текст Івана Петровича – «Енеїду» (1798), якій судилося відкрити нову сторінку історії української літератури. Зауважимо, що кіножиття в «Енеїди» фактично не склалося, позаяк текст зацікавив насамперед митців мультиплікації. За мотивами поеми І. Котляревського Ніною Василенко створено мультфільм «Пригоди козака Енея» (1969). Автором сценарію цієї версії став Євген Дубенко. А в 1991 році на кіностудії «Українафільм» побачив світ повнометражний анімаційний фільм «Енеїда» режисера Володимира Дахна.

Зауважимо, що рецептивний ресурс творчого спадку, як і біографічного матеріалу, Івана Петровича Котляревського надзвичайно потужний і невичерпний, тому й надалі привертатиме увагу кіномитців. Позаяк осягнення творчого феномена «яскравіє розмаїтими гранями і триває, заповідаючись на нові несподівані відкриття» [5, с. 523].

Список використаних джерел:

1. *Іван Котляревський* (2002). Режисер-постановник Олександр Фролов. URL: <https://dzygamdb.com/uk/films/5203>
2. *Іван Котляревський. Любов єдина* (2021). Режисер Василь Вітер. URL: Ч.1. <https://www.youtube.com/watch?v=tSQJnbEU6no>, Ч.2. <https://www.youtube.com/watch?v=JkuwkHBEt-o>
3. Капуштєнська Ольга. «Книга, яка надихнула кіно»: Іван Котляревський «Наталка Полтавка». URL: <http://dobrabiblioteka.cv.ua/ua/news?id=1236577>.
4. «Наталка Полтавка» 200 лет спустя: под Одессой снимают новый фильм. URL: <https://odessamedia.net/news/natalka-poltavka-200-let-spustya-pod-odessoj-snimayut-novii-film/>
5. Нахлік Є. Перелицьований світ Івана Котляревського: текст – інтертекст – контекст: монографія. Львів, 2015. 543 с.